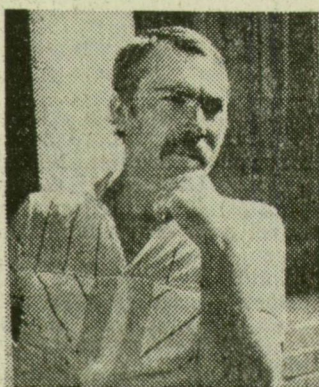

Vinczeffy László kiállítása

A lovagkor végén

Sepsiszentgyörgy messze van, legalábbis annyira távol az anyaországtól, hogy az ott élő ékes magyar beszédet ne rontsa el a sok, Nyugat felől szivárgó olcsó kifejezés, szleng. Vinczeffy Lászlóval beszélgetni többek között azért is élmény, mert a mi nyelvünkön egyszerű-gyönyörűséggel, pontossággal fogalmaz. Pedig egy festőnek nem is kötelező a szavakkal jól bánni.

A szürrealizmus, a szimbolizmus lelkeimhez közelálló irányzatok. Ha nem akartam is, kénytelen voltam éveken keresztül foglalkozni. Tiltakozásomat csak így rejtettem el.

— Mitől ez a vonzódás a tárgyakhoz?

— A tárgyakért az emberek megszenvednek. Egy gerenda számomra attól értékes, hogy valaki rajta hagyta a keze nyomát. A pusztulás, a korhadás természetes folyamat. Az idő rajtuk, embereken is ott hagyja nyomát. S nehezen vesszük tudomásul, hogy a dolgok ideje lejárt. Mikor elindult a falurombolás, a sepsiszentgyörgyi festők, művészek rendeztek egy tiltakozó performance-t. Tetőcserepeket osztogattak szét a kiállítóterem vendégei között. Senki nem mondta ki, de mindenki tudta, egy-egy cserép egy-egy felszólítást jelentett akkor: ezt itt vetted, a házadat itt építettetted, nem hagyhatod itt!

— Nyáron, mikor először találkoztunk, azt mondta, jönne is, meg maradna is. Lehet, hogy nem éri meg ragaszkodni a szülőföldhöz, s lehet, hogy értelmetlen az áldozat...

— Igen, akkoriban úgy láttam, semmi értelme tovább a mártíromkodásnak, miközben a java a mieinknek ájtott Magyarországra. Most egy kicsit másként gondolkodom. Hogy e néhány hónap alatt lehetőségem nyílt többször is elmozdulni a Kárpátok lábától, már nem érzem magam annyira kirekesztve a világból. Ha a határokon bármikor átmehet az ember, akkor nem vágyódik elannyira. Vagy ha igen, hát elutazik kicsit szét nézni más országokba, hogy aztán megrakodva élménnyel, visszatérjen otthonába. Úgy lehet, nem is érezném magam sohasem otthon. Sepsiszentgyörgytől nyugatra. Errefelé nincs az emberek között igazán jó kapcsolat, ragaszkodás. Európáig? Isten tudja, mit is jelent. Lehet, hogy a rohanást, a pénzt, a sikert? S nem a megértést, a türelmet, a meghitt együttélést barátokkal, családdal...

— Ezek szerint nem sokra becsüli a földi javakat?

— A pénz olyan, mint a szék, a hatalom. Meghülyíti az embereket. Ha a művész csak a pénzt hajítja, kupec lesz belőle.

— Nem is ad el képeket?

— De igen, csak mindig várom, hogy kicsit öregedjenek. Régen egyáltalán nem adtam el, később rájöttem, a képnek az a dolga, hogy ott lógjon a falon.

— Pedig civilben restaurátor, s munkahelyén naponta teljesítenie kell...

— Igen, de azzal nem alázom meg magam. Gyönyörű mesterség, s nem kívánja meg az embertől, hogy a lelkét eladja. Ha naponta kellene megrendelésre képeket festenem, hát rövid időn belül végem lenne. Elfelejténem az igazi érzelmeimet, kiürülnek, s mit érnek akkor a pénzzel, amit kaptam?

— Képeit nézegetve úgy látom, vonzódik a lovagkorhoz.

— Romantikus alkat vagyok. Mint régen gyermekkoromban, most is sokat ábrándozom. A múlt felé tekintésben sok szépség

rejlik. Néha a történelem leltűnt, szép korszakaiba vágyódom. Szeretném például visszahozni a kiegyezés utáni időket.

— Atyhán született. A magyar tévénezőnek a Panorámából már ismerős ez a falu, s az ön édesapja is...

— Igen, ő volt aki — akkor legnagyobb rémületünkre — kétszer is szerepelt a Magyar Televízióban. A romániai események előtt, és közvetlenül azután. Feltettük őt, hiszen akkor minden bizonytalan volt...

— És most?

— Most is az. De nem lehet kikerülni a tanulást. Nem lehet lépcsőket átugrani. Nekem is a saját utamat kell kitaposnom, s most már, hogy itt is kiállíthatok, többet utazhatok, talán könnyebb lesz.

Pacsika Emilia

*

Vinczeffy László kiállítását a múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában ma délután fél 5-kor nyitja meg Tandí Lajos. A tárlat december 9-ig látható.

Somogyi Károlyné felvétele

A MAGYAR NYELVŐR

Kétszeresen is ő a magyar nyelvőr: mint a Magyar Nyelvőr című — immár 114. évfolyamában levő — folyóiratnak 1954. tehát harminchat esztendeje forma szerinti felelős szerkesztője, a gyakorlatban főszerkesztője; 1979 óta az Édes Anyanyelvünk című nyelvvelő folyóirat szerkesztőbizottságának elnöke; és mint egyszemélyes intézmény: nyelvünk épiségének, szépségének legfőbb őre.

Az ország elsősorban az 1952 óta — tehát harmincnégy éve! — sugárzott rádiós ötteperceiből, a bizonyára legrégebbi magyar rádióműsorból, az Édes Anyanyelvünk adásaiból ismeri nevét és tevékenységét. Innen ered nevének köznevezése: ha valaki beszélgetőtársától egyértelműbb megfogalmazást kér számon, rámondják: ne lőrincézz... De mi azt tartjuk: Lőrincze Lajos lőrincézen csak tovább...

Rádió-előadásaiából a hallgató azt is tudja, hogy fáradhatatlan utazó: nem csak az országot járja, hanem a határon, sőt a tengeren túli magyarságot is rendre fölkeresi, nyelvünk titkaira tanítja, értékeinek védelmére serkenti. Most is ott volt Zagonban a Mikes-ünnepségeken, utána Újvidéken apostolkodott, a minap, az Erzsébet-díj kiosztása alkalmával pedig Szegeden járt. Már előző este megérkezett, hogy reggel, kipihenve magát, a várost járja, levegőjét, hangulatát magába szívja, följezza emlékeit, amelyek részint korábbi látogatásaiból, itteni barátaival való kapcsolataiból, részint a helyi szellemi örökségből táplálkoznak.

Engem is megtisztelt látogatásával Szőregen. Most is főlegemelte, hogy az első magyar kiejtési verseny első díját 1936-ban még mint

Lőrincze Lajos hetvenöt éves

egyetemi hallgató Móra Ferencnek szegedi nyelvű, de szentgáli hangokkal ízesített, derűs elbeszéléssel, a szőgedi meg az ötömösi embör virtuskodó kosfejűtését ragyogó humorral elmesélő Osztokodások előadásával nyerte el. Kodály Zoltánnak, a bírálóbizottság elnökének, főként ez tetszett.

— Röcsög-é, ötömösi embör?

Nyelvjárásainknak már akkor is kiváló ismerője, a magyar nyelvatlaszmunkálatok egyik vezető szereplője nem hibázott a nyelvjárási alakok kiejtésében, mint annyian, akik nem ismerik sem a rövid zárt é képzését, sem az ő hangtani helyét.

Lőrincze Lajos 1953 óta a Magyar Nyelvtudományi Társaság alelnöke, 1960 óta a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvvelő Bizottságának elnöke. Cimzetes egyetemi tanár, állami díjas (1970) és SZOT-díjas (1975), az Apácai Csere János-díj (1981), Révai Miklós Emlékérem (1985), Pais Dezső-díj (1990) kitüntetésű. A budapesti református teológiai főiskola tiszteletbeli professzora.

Első, terjedelmében nem nagy, ám máig iránymutató műve Földrajzi neveink élete címmel 1947-ben jelent meg. A Magyar Nyelvőrben én ismertettem. Ország 1967-ben kiadott második kiadását is, Lőrincze megírt előszavával, amiért már húsz éve fölismertem munkájának kiemelkedő jelentőségét...

Régi szólás: *grammatici certant*, a nyelvészek folyton harcolnak egymással. Nekem is volt ellenkezésem Lőrinczével, nem is egy. (Velem vitázó írása *Nyelv és élet*

címmel 1953-ban megjelent gyűjteményes kötetében olvasható.) Am nem véletlenül jellemezte őt Ruffy Péter a leszelidebb magyar nyelvésznek. Legfőbb ellenvetésem (s ebben olyanokkal értettem egyet, mint Bárczi Géza) éppen ez a néha túlzott engedékenység a nyelvi hibák iránt.

A nyelvi változások és a nyelvcsokás túlságos tiszteltével — úgy véljük néhányan — olykor előbb leteszi a fegyvert egy-egy kedvezőtlen nyelvi jelenség, divat, sőt járvány előtt, mintsem fölvenné vele a harcot. Abban nagyon egyetérték nyelvvelővel magatartásával, hogy senkit nem sért meg, nem átkoz ki, amikor hibázott valamely nyelvi jelmenyt.

Emberközpontú nyelvvelés (1980) című könyvével is ezt hirdeti: nem a hibázók, hanem a hibák ellen emel szót. Ebben egyet is értünk. Hiszen minden tollforgató — magam is — ki vagyunk téve a nyelvi környezet öntudatlanul is széplősítő hatásának. S ha föl hívják hibáinkra a figyelmet, csak hálával tartozunk érte. Magam is azóta úgyvelek gondosan a föltételes mód jelen idejű volna, és jövő idejű lenne megkülönböztetésére, mióta Lőrincze, Szeged utca nevei (1974) című könyvem lektoraként kéziratomat olvasva szóvá tette.

Árnyalatnyi nézetkülönbségeink ellenére felhőtlen a barátságunk Lőrincze Lajossal. Vitathatatlanul első ő a magyar nyelvvelésben. Hetvenötödik születésnapján további egészséget és munkakedvet kívánok neki kivételes értékű munkálkodásának folytatásához.

Péter László

A Posta ma hozza forgalomba

Bélyegsorozat az őszállatokról

A Magyar Posta Vállalat november 16-án, ma, pénteken hozza forgalomba a hat és — három, 3-féle, 5, 8 és 10 forintos — címletből álló „Őszállatok” elnevezésű bélyegsorozatát. A sárkánykigyókat, mamutot és kortársait ábrázoló sorozatot Szunyoghy András grafikus tervezte, s a Pénzjegynyomda többszínű ofsetnyomással több mint 300 ezer fogazott és 4 ezer fogazatlan példányt készített. Az első napi bélyegzőt használó postahívatók a vásárlók kívánságára lepecsételik a bélyegsort.

A költő életéből

A rossz nyomású újságból gondosan mind kivágva, azokat a verseket hozta az úr, amiket e költő az ezer bűrű gyermekről, vagyis a tűzről írt, hideg és csillagfényes éjszakákon. „Nem értem őket” — lobogtatta az úr a könnyű paksamétát, és szigorúan a költőre meredt. „En sem, hisz csak irtam őket” — válaszolta az, s orvatosan, nehogy sértsen, elmosolyodott. Az úr szigorúan hirtelen fölitta az őszinte kíváncsiság: „Na, de mégis!” „Egétte már meg magát?” — kérdezte a költő. Az úr bólogtolt. „Ó, hogyné. Kicsinyke gyermek voltam, még nem is beszélő. sparhelt, forró fazék, a szokásos történet. A vörös hegeket azóta is karomon, mellkasomon őrzöm” — s hogy mutassa, már gombolta is kabátját. „De a fájdalomra emlékszik-e?” — kérdezte hirtelen a költő. „Nem, nem. Mondtam, hisz régen volt már. Anyám mesélte. Sirtam keservesen, beteg voltam, hetekig lázas, megolvadt a hó a ház körül...” „Szóval, nem emlékszik... Hát erről van szó!” — mondta a költő, és már nem mosolygott. Dal.

Bécsi képek

(No. 1.). Ősz — hasonlóan szeszélyes idő, mint otthon —, sült gesztenye és sült krumpli szaga, no és a Karlskirche. A templom — amely mellett mindennap elmegyek — fenséges és nyugodt teste, furcsán csavart oszlopai keleti hatásúak. A Karlskirche számomra Bécsben a nyugalom jelképe. Épp ezért volt különös látnom, hogy a lépcsők alján — ne feledjük októberben vagyunk — két szörb-pisztollyal „felkent” felirat áll: „zur Hölle mit Helmut Kohl”, a másik: „Nie wieder Deutschland”. Az utóbbin eltűnődöm. Vajon mire gondolhatott a falíró? Talán arra, hogy ne legyen újra egységes Németország, vagy arra, hogy Ausztria nem lehet soha többé Németország része? Nem tudom. Talán épp mindkettőre, vagy egyikre sem, csak gondolkodás nélkül „hódolt” a grafiti műfajának. A felirat azonban nem hagy nyugodni akkor sem, amikor a templom csendes, sejtelmies

homályába lépek. Ez órában szinte teljesen kihalt szentély jobb oldalán, az egyik oldalsó kápolna előtt — mint a többi bécsi templomban — márványtáblák sorakoznak ingatag fényű mecsesek árnyékában. Néhányat végigfutok, s úgy érzem, valamit megérték. Az egyik tábla azoknak a neveit tartalmazza, akik az Anschluss idején „életüket áldozták” Ausztria függetlenségéért, s ezzel pontosan szemben egy másik tábla hirdeti azok nevét, akik „Russlandban” immár a Wehrmacht katonáiként Németországért ontották véréket. A két tábla jól megfér egymás mellett, mindkettő előtt békésen állnak az áldozati gyertyák, s ez a kettség valójában már senkit sem zavar. Most már engem sem, aki úgy gondolom, hogy kíváncsiságod külföldiként megsejtettem valamit abból, amihez valójában semmi közöm.

Gyenge Zoltán

TÉKA-meglepetések

Minden új könyvet az eredeti áránál 25 százalékkal olcsóbban kínál a TÉKA Könyvesház november 15-étől 17-éig; ezeken a napokon 4,5 millió forint értékben árusítják a féláru és az olcsó köteteket; ugyanakkor olcsóbban lesz kapható egy-egy értékes album — jelentették be a Könyvesház öt éves fennállásának alkalmából tartott sajtótájékoztatón. Drucker Tibor, a TÉKA Könyvterjesztő Vállalat igazgatója a Könyvesház „születésnapján” meglepetései között elmondta: ajándékkönyvvel köszöntik a novemberben ötödik életévű-

ket ünneplő és e három nap valamelyikén a szüleikkal a boltban vásárló gyerekeket. A ház ezentúl otthont ad a képzőművészetnek is: a TÉKA Galérián elsőként Macskassy Izolda grafikusművész munkáit tekinthetik és vásárolhatják meg az érdeklődők.

Az igazgató bejelentette: bár a Váci úti bolt továbbra is a könyvek, a kultúra centruma kíván maradni, azonban a hosszú távú üzletpolitika, az eredményes gazdálkodás jegyében szükséges vállalkoznia. Így a Könyvesház üzletházza alakult át.

Kulturális hírek

A KONCERT ELMARAD. A Filharmonia által mára hirdetett, a Szegedi Szimfonikus Zenekar és Kocsis Zoltán zongoraművész koncertjét — Pál Tamás betegsége miatt — egy későbbi időpontban tartják meg.

AVAROK A VAJDASÁGBAN. A múzeumban holnap látható az a kiállítás, mely vajdasági régészek által feltárt avar kori sírleleteket mutat be. Az ismeretterjesztő, érdekes tárlatot december 15-éig tekinthetik meg az érdeklődők.

A SZOTE CSATLAKOZOTT EURÓPÁHOZ. Az európai egyetemek állandó rektori konferenciája ez év októberi ülésén a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem tagjai közé választotta.

KIÁLLÍTÁS ÚJSZEGEDEN. Hétfőn, 19-én este 6 órakor a Bálin, Sándor Művelődési Házban Garamvölgyi Margit amatőr festőművész és Ládonyi Ferenc amatőr grafikus kiállítását nyitja meg Kiss Ernő. Közreműködik Békei László és H. Tóth Péter